

Міськов Г. В.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД ДІЄВИХ ПРАКТИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ РОДИН З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного конфлікту в Україні питання психосоціального благополуччя дітей та їхніх родин набуває особливої актуальності. Активна участь українських науковців у дослідженні проблематики трансформувалася у велику кількість наукових робіт, які висвітлюють не тільки теоретичні аспекти, а і результати досліджень соціально-психологічних особливостей сімейного добробуту в умовах воєнного часу. Розглянемо ключові наукові публікації 2024 року, які досліджують різні аспекти цієї проблематики.

Ключові слова: тривожні розлади, психологічний стан, менеджмент психологічного благополуччя, спеціальна освіта, особливі освітні потреби.

In the context of the military conflict in Ukraine, the issue of psychosocial well-being of children and their families is becoming particularly relevant. The active participation of Ukrainian scientists in the study of the issue has transformed into a large number of scientific works that highlight not only theoretical aspects, but also the results of research on the socio-psychological features of family well-being in wartime. Let's consider the key scientific publications of 2024 that explore various aspects of this issue.

Keywords: anxiety disorders, psychological state, management of psychological well-being, special education, special educational needs.

Українські учені (О. Матвієнко, Н. Ведмеденко, М. Химич [1]) аналізують психологічні особливості тривожності у дітей молодшого шкільного віку, які переживають військові дії. Використовуючи комплекс методів, включаючи аналіз психолого-педагогічних джерел та рефлексивні підходи, дослідники виявили, що діти в умовах війни демонструють підвищений рівень тривожності, що проявляється у порушеннях сну, зниженні концентрації уваги, емоційній нестабільності, схильності до соматичних проявів (головний біль, біль у животі), а також соціальному уникненні.

Авторки зазначають, що ключовими факторами, які впливають на рівень тривожності, є ступінь безпосереднього впливу воєнних дій, підтримка з боку батьків, доступ до освітніх і соціальних ресурсів. Дослідження показують, що діти, які мають можливість спілкуватися з психологами або отримують підтримку від батьків, менш схильні до важких форм тривожних розладів.

Окремо розглядається проблема адаптації дітей у навчальному середовищі. Через нестабільні умови багато дітей стикаються з труднощами у навчанні, зниженням мотивації, підвищеним рівнем страху перед майбутнім. Автори наголошують на важливості впровадження програм психологічної підтримки у школах, інтеграції ігор та арт-терапії в освітній процес, а також проведення тренінгів для вчителів щодо роботи з дітьми, які пережили стресові події.

Висновки дослідження підкреслюють необхідність комплексного підходу до подолання дитячої тривожності, що включає роботу як з дітьми, так і з їхнім

найближчим соціальним оточенням – батьками, педагогами, соціальними працівниками. Авторки аналізують психологічні особливості тривожності у дітей молодшого шкільного віку, які переживають військові дії. Використовуючи комплекс методів, включаючи аналіз психолого-педагогічних джерел та рефлексивні підходи, дослідники виявили, що діти в умовах війни демонструють підвищений рівень тривожності, що проявляється у порушеннях сну, зниженні концентрації уваги та емоційній нестабільності. Автори підкреслюють важливість розробки та впровадження спеціальних програм психологічної підтримки для цієї вікової групи.

У статті М. Хараджі та К. Кириленко [3] розглядаються теоретичні аспекти та результати дослідження соціально-психологічних особливостей сімейного благополуччя під час війни. Автори зазначають, що в умовах соціально-економічної дезорганізації сім'я стає основною опорою для індивідів, забезпечуючи взаємодопомогу та підтримку. Дослідження показує, що пари з тривалими відносинами частіше стикаються з неблагополуччям, тоді як пари з короткотривалими відносинами демонструють вищий рівень задоволеності.

Війна створює унікальні труднощі для сімейного життя, зокрема фінансову нестабільність, зміну ролей у сім'ї, вимушене розлучення через мобілізацію або еміграцію одного з членів родини. Це призводить до зростання рівня стресу, тривожності та депресії у батьків, що безпосередньо впливає на психологічний стан дітей. Авторками було визначено кілька факторів впливу на сімейне благополуччя:

- емоційна підтримка – сім'ї, які мають розвинену систему взаємодопомоги, демонструють вищий рівень адаптації;
- економічна стабільність – фінансові труднощі є однією з головних причин конфліктів у сім'ях;
- соціальні зв'язки – підтримка з боку родичів, друзів, громади позитивно впливає на сімейну згуртованість;
- психологічна допомога – доступ до психотерапії та соціальних програм допомагає зменшити рівень стресу.

Дослідження підтверджує, що збереження сімейного благополуччя в умовах війни можливе за умови створення програм підтримки для родин, спрямованих на подолання стресу, зниження рівня конфліктності та адаптацію до нових життєвих умов. Зокрема, впровадження групових терапевтичних сесій, фінансової допомоги та освітніх ініціатив може суттєво покращити якість життя родин у кризових ситуаціях. У статті розглядаються теоретичні аспекти та результати дослідження соціально-психологічних особливостей сімейного благополуччя під час війни. Авторки зазначають, що в умовах соціально-економічної дезорганізації сім'я стає основною опорою для індивідів, забезпечуючи взаємодопомогу та підтримку. Дослідження показує, що пари з тривалими відносинами частіше стикаються з неблагополуччям, тоді як пари з короткотривалими відносинами демонструють вищий рівень задоволеності.

Аналізуючи міжнародний досвід надання психологічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами дошкільного віку в умовах війни, слід звернути увагу на програми, розроблені ООН, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ,

спрямовані на мінімізацію психосоціальних проблем та задоволення особливих освітніх потреб дітей під час криз.

Робота має на меті показати, як надається підтримка дітям в умовах війни, зокрема у контексті екстреної психологічної допомоги. Психологічна підтримка дітей, які переживають воєнний конфлікт, є критично важливою для їхнього емоційного та психічного здоров'я. Війна, особливо коли йдеться про довготривалий конфлікт, залишає глибокі психологічні травми, які потребують негайної та ефективної допомоги. Це особливо актуально для дітей, які часто є найбільш уразливими до стресу та травм.

Війна може призвести до ряду негативних психологічних наслідків, зокрема до стресових розладів, посттравматичних стресових розладів (ПТСР), депресії та тривожності. Психологічні наслідки війни можуть проявлятися у вигляді нічних кошмарів, дратівливості, агресії, а також втратою здатності зосереджуватися та розвиватися.

У статті аналізуються успішні програми надання психологічної допомоги дітям у кризових ситуаціях, створені міжнародними організаціями, такими як ЮНІСЕФ, ООН та інші. Наприклад, акцент робиться на терміновій психотерапевтичній допомозі дітям, що включає інтеграцію арт-терапії, ігрової терапії та методів психологічної адаптації, спрямованих на зниження рівня стресу.

Досліджується, як психологи, соціальні працівники та інші фахівці застосовують різні методики для допомоги дітям у кризових ситуаціях. Один з головних аспектів роботи з дітьми – це забезпечення безпечного середовища для вираження емоцій та переживань через арт-терапію, малювання, створення історій та гру. Ігрові методи допомагають дітям обробляти та виражати свої почуття, що важливо для їхнього психічного здоров'я.

Дослідження показує, що сім'ї, які переживають травматичні ситуації, потребують не лише психологічної допомоги для дітей, але й для батьків. Психологічна допомога, орієнтована на родини, забезпечує гармонійне відновлення емоційного стану та сприяє створенню підтримуючої родинної атмосфери, що має вирішальне значення для дітей, які пережили стрес.

Важливим висновком є необхідність розробки та впровадження програм екстреної психологічної допомоги для дітей в умовах війни. Це включає як індивідуальні консультації, так і групові заняття, які дозволяють дітям виразити свої емоції у безпечному середовищі.

Стаття також наголошує на необхідності підготовки фахівців, здатних працювати з дітьми в кризових ситуаціях. Важливо, щоб психологи та соціальні працівники мали досвід роботи в умовах стресу та вміли застосовувати адаптивні методи роботи з дітьми, які пережили травму.

Важливою рекомендацією є посилення міжнародної співпраці у сфері психологічної підтримки дітей, що перебувають у кризових ситуаціях. Розвиток глобальних програм з підтримки дитячого психічного здоров'я є необхідним для ефективного вирішення цієї проблеми.

Дослідження підтверджує важливість і необхідність системної психологічної допомоги дітям в умовах війни. Методи, що застосовуються для

надання цієї допомоги, зокрема арт-терапія та ігрова терапія, дозволяють дітям ефективно переживати стрес і відновлювати психоемоційне здоров'я. Водночас, інтеграція таких програм у повсякденне життя сімей, особливо тих, що опинилися в кризових ситуаціях, є ключовим фактором для нормалізації психоемоційного стану дітей після пережитих травм.

Робота може використовуватися для поглибленого розуміння важливості екстреної психологічної допомоги в умовах війни та її впливу на психосоціальне благополуччя дітей.

Розглянуті наукові публікації 2024 року висвітлюють різні аспекти психосоціального благополуччя дітей та сімей в умовах війни. Дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до надання психологічної допомоги та впровадження адаптаційних стратегій.

Список використаних джерел та літератури

1. Матвієнко О. В., Ведмеденко Н. О., Химич М. А. Особливості прояву тривожності у дітей молодшого шкільного віку в умовах війни. *Освітньо-науковий простір*. 2024. Вип. 6(1). С. 76–85. [https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.6\(1\).2024.08](https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.6(1).2024.08)
2. Міськов Г. Діти і війна: досвід екстреної психологічної допомоги. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2024, № 2(25). С. 155-169. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.262>
3. Щотка О. П. Психологічне благополуччя особистості в умовах триваючої війни та його менеджмент. *Психологічні студії*, 2024, (2). С. 151–158. <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2024.2.21>

Пахомов І. В.

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Розвиток національної ідентичності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти базується на наступних теоретико-методологічних засадах: компетентнісному підході, потенціалі соціальної взаємодії у конструюванні смислів і практик ідентифікаційного дискурсу, а також умовах освітнього середовища, сприятливого для розвитку національної ідентичності. До основних соціально-психологічних чинників розвитку національної ідентичності педагогічних працівників відносяться: професійне освітнє середовище, особистісний розвиток педагога та соціокультурне середовище.

Ключові слова: національна ідентичність, педагогічні працівники, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

The development of the national identity of pedagogical workers of vocational (vocational and technical) education institutions is based on the following theoretical and methodological principles: a competency approach, the potential of social interaction in constructing meanings and practices of identification discourse, as well as the conditions of an educational environment favorable for the development of national identity. The main socio-psychological factors of the development of the national identity of pedagogical workers include: professional educational environment, personal development of the teacher and socio-cultural environment.

Keywords: national identity, teachers, vocational (vocational and technical) education institutions.